

# Танзаніт



Технологічний процес видобутку танзаніту, шахта «TanzaniteOne»

*Танзаніт – надзвичайно красивий дорогоцінний камінь. В усьому світі він зустрічається тільки в одному місці. Вражає уяву його синій колір з легким відтінком пурпурного. Завдяки своєму незвичайному сяйву і за сприянням нью-йоркської ювелірної компанії «Тіффані» танзаніт відразу став одним із найбажаніших дорогоцінних каменів у світі.*

## Галина ДОНЦОВА

Назва цього мінералу нагадує нам про єдине в усьому світі родовище у Танзанії (Східна Африка), де знаходиться найглибше озеро континенту – Танганьїка і найвища гора – Кіліманджаро. Африка – континент, що дарує світу безліч чудових дорогоцінних каменів, і відкритий у 1967 році танзаніт був відзначений фахівцями як «дорогоцінний камінь XX сторіччя». Багато мільйонів років тому у тіні гори Кіліманджаро метаморфічні сланці, гнейси і кварцити сформували вражаючі уяву плоскі гори на безкрайніх долинах. Саме усередині

цих пагорбів і заховані дорогоцінні кристали насиченого синього кольору. Довгий час вони залишалися схованими від людей, поки старатель Манюель де Соуза не знайшов поблизу гір Мерелані прозорий синій кристал.

Як розповідають нащадки Манюеля де Соуза, сучасники з любов'ю називали його Скажений Манюель через його пристрасть до пошуків невідомого і «незнайденого» (як він сам казав). У країні Танганьїка він жив з 1933 року і був кравцем. Спочатку Манюель захопився пошуками золота на заході країни, потім алмазів. У 1967 році він відправився в м.



Аруша спробувати щастя в районі гори Кіліманджаро, де 7 липня 1967 року вперше знайшов у землі синій

кристал. Звірівшись з єдиною книгою по мінералогії, що завжди була при ньому, Манюель вирішив, що більше за усе до знайденого каменю підходить назва «олівін» (перидот). Саме під цією назвою він і зареєстрував на своє ім'я кілька ділянок землі. Відсутність лабораторного устаткування і фінансів не дозволили йому визначити свою знахідку як цоїзит. У Східній Африці думали, що цоїзит повинен бути зеленим, тому що в тих місцях добували цоїзитову породу зеленого кольору з крапленим непрозорих кристалів рубіну (аніоліт) і робили з неї сувеніри для туристів. Згодом великі лабораторії в Америці й Англії, одержавши на експертизу сині кристали, визначили їх як цоїзит.

### По суті – це тільки синій цоїзит...

Танзаніт – це синій різновид мінералу цоїзиту, кальцій-алюмінієвий силікат, хімічна формула  $\text{Ca}_2\text{Al}_3\text{Si}_3\text{O}_{12}[\text{OH}]$ , твердість за шкалою Мооса від 6,5 до 7.

Віце-президент відомої ювелірної компанії «Тіффані», побачивши перші зі знайдених танзанітів, зрозумів, що цей дорогоцінний камінь – справжня сенсація! Компанія порекомендувала дати каменю іншу назву, тому що гемологічна коректна назва «blue zoisite» – «синій цоїзит» дуже нагадувала англійське слово «suicide» – «самогубство». Було запропоновано назвати камінь за місцем його знахідки – «танзаніт». Велика рекламна кампанія від «Тіффані» дозволила через два роки після його знахідки познайомити увесь світ з цим унікальним дорогоцінним каменем. Нове ім'я швидко завоювало почесне місце в торгівлі.

### ...і все-таки, що за фантастичний колір?

Основний синій колір танзаніту може змінюватись від яскраво-синього до синього із світло-фіолетовим відтінком. Самий бажаний колір – це синій з легким відтінком пурпурного, який має сильний блиск, насамперед, у великих каменях масою від 10 каратів. Для танзаніту характерний сильний плеохроїзм.

Основні кольори – синій, пурпурний, коричнювато-жовтий. Більшість кристалів мають коричнювато-жовтий колір, який зникає при термічній обробці каме-

ню у печі приблизно при 500 градусах за Цельсієм. Термічна обробка – це процес, загальноприйнятий у торгівлі, однак камені повинні бути без включень, тому що інакше в них можуть виникнути тріщини. Обробка танзаніту іноді дуже важка навіть для досвідчених гранувальників, оскільки він має довшену спайність, що виражена в одному напрямку. Цей дорогоцінний камінь гранується у всіх самих можливих формах – від класичних круглих до вибагливо фантазійних. Танзаніт не такий вже й твердий, тому носити його треба обережно і ніколи не чистити за допомогою ультразвукових приладів чи різноманітних кислот.

Єдине у світі родовище танзаніту було націоналізовано урядом Танзанії у 1971 р. Воно являє собою смугу 5 км на 2 км, розбиту на чотири блоки: А, В, С, D. Найбільша шахта «TanzaniteOne» розташована в блоці С у центрі родовища та належить компанії «TanzaniteOne Group». Ця компанія застосовує передові технології і добуває сьогодні 70% сировини. Також вона скуповує добуту сировину у своїх сусідів – дрібних приватних компаній (дигерів), які користуються

*Танзаніт – це синій різновид мінералу цоїзиту, кальцій-алюмінієвий силікат, хімічна формула  $\text{Ca}_2\text{Al}_3\text{Si}_3\text{O}_{12}[\text{OH}]$ , твердість за шкалою Мооса від 6,5 до 7.*

кустарними методами і не спроможні організувати видобуток належним чином. Старателі, як правило, знаходять дрібні зерна. Тільки іноді їм трапляються великі кристали на радість власника родовища і численних аматорів танзаніту.

Нинішня криза не обійшла стороною видобуток танзаніту. Близько 200 дрібних шахт припинили свою діяльність і тисячі робітників були змушені залишити район Мерелані. Навіть лідер галузі «TanzaniteOne» демонтував своє устаткування і перевіз його на 20 км на північний схід Танзанії для розробки родовища цавориту.

### Плеохроїзм танзаніту



Торгівля танзанітом знаходиться в руках торговців, що десятиліттями підтримували ділові контакти з фірмами в Індії, Німеччині, Ізраїлю і США. Саме такими торговими шляхами цей ексклюзивний дорогоцінний камінь, незважаючи на його рідкісність, попадає у відомі гранувальні будинки і до відомих ювелірів усього світу.

У лютому 2009 р. в одному із павільйонів Міжнародної виставки дорогоцінного каміння у Тусоні (США) був представлений гігантський танзаніт масою 525,55 карата, знайдений у шахті «TanzaniteOne» і огранений у Джайпурі (Індія).

Танзаніт зачаровує нас своїм надзвичайним сяйвом. Його насичений, злегка пурпурний, синій колір – дуже екстравагантний. За танзаніт особливо гарної якості і великих розмірів сьогодні запрошують і платять високу ціну завдяки унікальності його походження. Те, що танзаніт знайдено тільки в одному місці світу, ціниться дуже високо. Володіння тим, що не кожний має, було завжди суттєвим критерієм при оцінці дорогоцінного каміння.